

รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก

ลิลลี่ ศิริพร กศ.ด.* มกราพันธุ์ จูฑะรสก กศ.ด.** ศุภรใจ เจริญสุข Ph.D***
เฟื่องฟ้า นรพัฒน์ ค.ม.**** นิชดา สารฉวีชัยแพศย์ ค.ด.*****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก และศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีพหุระยะ (Multi - Phase in Mix Method) มีการดำเนินการ 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การสร้างต้นร่างรูปแบบ ระยะที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบ ระยะที่ 3 การตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของรูปแบบ และระยะที่ 4 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ โดยการนำรูปแบบไปทดลองใช้ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก จำนวน 5 แห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลหลังการใช้รูปแบบโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มและการถอดบทเรียน

ผลการวิจัย พบว่า ได้รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก ที่มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การพัฒนาแนวนโยบาย 2) การสร้างความเข้าใจแนวนโยบาย 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติตามบริบท 5) การประเมินผลการจัดการศึกษา และ 6) การขับเคลื่อนสู่การขยายเครือข่าย การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบพบว่า นักศึกษามีการพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรม ภายหลังการใช้รูปแบบในวิทยาลัยทุกแห่ง และสถาบันพระบรมราชชนกควรมีนโยบายส่งเสริมการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การจัดการศึกษาแบบบูรณาการ กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ
จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ สังคมพหุวัฒนธรรม

* รองผู้อำนวยการสถาบันพระบรมราชชนก

** อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น

*** ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช

**** นักวิชาการศึกษานานาชาติพิเศษ สถาบันพระบรมราชชนก

***** พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี

The Integrated Education Model of Systems Thinking and Humanized Health Care within Multi-cultural Society, Praboromarajchanok Institute

Lily Siriporn Ed.D.* Makarapan Jutarasaga Ed.D.** Sukjai Charoensuk Ph.D***
Feungfa Naraballob M.Ed. **** Nichada Santwanpas Ed.D *****

Abstract

This research and development study aimed to develop the Integrated Education Model of Systems Thinking and Humanized Health Care within Multi-cultural Society, Praboromarajchanok Institute, and to examine effectiveness of the developed model. The study was employed a Multi - Phase in Mix Method by 4 phases, which were 1) the proto-type development of the Integrated Education Model of Systems Thinking and Humanized Health Care within Multi-cultural Society 2) a pilot study of the model 3) a validation of the model, and 4) the effectiveness examination of the model by implementing in 5 selected nursing colleges under jurisdiction of Praboromarajchanok Institute. Data were collected after the model implementation using in-depth interview, participatory observation, focus group, and after action review techniques.

The result showed that the Integrated Education Model of Systems Thinking and Humanized Health Care within Multi-cultural Society, Praboromarajchanok Institute composes of 6 steps: 1) developing the policy; 2) understanding of the policy; 3) sharing of knowledge; 4) implementing the policy based on the college's context; 5) evaluating of the implementation; and 6) mobilizing to expand network. The model was tested for its effectiveness, and it was found that nursing students who participated with the implementation of the model in the selected nursing colleges showed a development of systems thinking, humanized health care, and ability to live together within multi-culture society. Therefore, Praboromajchanok Institute should promote the implementation of Integrated Education Model of Systems Thinking and Humanized Health Care within Multi-cultural Society continuously.

Keywords : Integrated Education, Systems Thinking, Humanized Health Care, Multi-cultural Society

* Deputy Director of Praboromarajchanok Institute

** Former Director of Boromarajonani College of Nursing, Khonkhan

*** Director of Boromarajonani College of Nursing, Chakriraj

**** Senior Professional Academic Service Officer, Praboromarajchanok Institute

***** Register Nurse of Special Expertise, Boromarajonani College of Nursing, Changwat Nonthaburi

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยเผชิญปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางสังคม ที่เกิดจากความแตกต่างของความคิด ความเชื่อทางการเมือง ความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ บังคับให้กระบวนการผลิตนักศึกษาพยาบาลไม่อาจมุ่งเพียงแค่การผลิตพยาบาลในด้านทักษะและความรู้ทางวิชาการ เพื่อให้บริการทางการแพทย์ หากแต่ต้องมุ่งพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม ให้เข้าใจและยอมรับความแตกต่างของความคิด และเห็นมิติในสังคมเชิงซ้อน เพื่อให้นักศึกษาอยู่ร่วมกันในสถานศึกษาและภายหลังการสำเร็จการศึกษาออกไปเป็นบุคคลที่มีคุณภาพอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข¹ การพัฒนาทักษะของผู้เรียนในด้านความรู้ทางวิชาการ ควบคู่ไปกับการบ่มเพาะคุณธรรม จริยธรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุขและใฝ่รู้สามารถเกิดขึ้นได้จากการออกแบบการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่มีความหลากหลาย ทั้งในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการพัฒนาระบบการศึกษาแบบบูรณาการภายใต้นวัตกรรมระบบครอบครัวเสมือนของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ขอนแก่น ซึ่งถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สามารถพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม² ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Methanavin, S.³ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิรูปการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาในสถาบันพระบรมราชชนก ที่กล่าวถึงการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นให้เข้าใจความเป็นมนุษย์ (Humanized health care) ที่เป็นการจัดการศึกษาแนวใหม่ที่ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านวิชาการ ทักษะ และมีความสุขในการเรียนรู้

สถาบันพระบรมราชชนกเป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข มีหน้าที่หลักในการกำกับดูแลเชิงนโยบายการ

จัดการศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรด้านสาธารณสุข ที่ตอบสนองความต้องการของระบบบริการสุขภาพในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งบัณฑิตพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลทั้งหมด 29 แห่ง มีการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงความต้องการทางด้านสุขภาพ ระดับท้องถิ่น ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน มีทักษะในการประยุกต์ความรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการอย่างมีอาชีพ บนพื้นฐานความเข้าใจผู้รับบริการ และได้กำหนดอัตลักษณ์บัณฑิต “บริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” มุ่งเน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้^{4,5} โดยบรรจุวิชาพัฒนาระบบการคิดอย่างเป็นระบบ (Systems thinking) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ได้อย่างเป็นองค์รวมถึงแม้หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ของสถาบันพระบรมราชชนกได้เน้นลักษณะบูรณาการเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติพบว่ารูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการและการจัดการเรียนการสอนที่ปรากฏตามสภาพจริงของวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ยังอยู่ในวงจำกัด โดยเฉพาะประเด็นข้อจำกัดในรายวิชาการพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบที่ครูผู้สอนต้องสามารถออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนมีมิติมุมมองที่หลากหลาย อันนำไปสู่การพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาสาธารณสุขเชิงซ้อนได้อย่างแท้จริง ซึ่งถือเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญของทั้งผู้เรียนและครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ร่วมกับการบ่มเพาะด้านคุณธรรมจริยธรรม เมตตา กรุณาและเอื้ออาทร (Caring) ภายใต้นโยบายจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์⁶ เพื่อให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา

สามารถนำความรู้ ความสามารถของตนไปให้บริการกับประชาชนในสังคมพหุวัฒนธรรม ที่กลุ่มบุคคลมีความหลากหลาย ทางความคิด ประสบการณ์ ความเชื่อและค่านิยมบนพื้นฐานการยอมรับซึ่งกันและกัน อันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามสภาพจริงอย่างมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา สถานบริการหรือภาคประชาชนก็ตาม⁷

ในขณะเดียวกัน แนวนโยบายของสถาบันพระบรมราชชนกที่กล่าวมาข้างต้นก็ได้สอดคล้องกับแนวคิดของการศึกษาโลกในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนผ่าน (Transformative education) ที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนในด้าน 1) ความพร้อมในทักษะทางวิชาชีพ/การทำงาน 2) ความใฝ่รู้ และมีทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อใช้ในการปรับตัวในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 3) ความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนที่จะอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยไม่ละทิ้งคุณค่าของความเสียสละ เห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ และที่สำคัญ คือ 4) ความตระหนักในคุณค่าของตนเอง รู้จุดยืนของตนและเรียนรู้ที่จะรู้ทันความรู้สึกของตนและของคนอื่น ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาความมั่นคงทางอารมณ์ ดังนั้น การศึกษาที่ดี คือ การเรียนรู้ที่จะเรียนรู้ การจัดการศึกษาต้องพร้อมที่จะสร้างคนแบบใหม่ที่เข้าใจตนเอง เข้าใจคนอื่น และเข้าใจโลก มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล⁸ ซึ่งแนวทางการเรียนการสอนรูปแบบใหม่จะเน้นกระบวนการให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น (Teach Less, Learn More) โดยผู้เรียนรู้เป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (authentic learners) ผ่านการเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีเข้ากับชีวิตจริงให้ได้มากที่สุด เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อให้สามารถสร้างงานวิจัยและสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีเข้ากับชีวิตจริงให้ได้มากที่สุด เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ ให้

บริการกับสังคมและสร้างงานวิจัยที่สอดคล้องกับบริบทสังคมที่แท้จริง ก้าวพ้นกรอบชั้นเรียนและวิชาเรียน¹⁰ ซึ่งการจะเปลี่ยนผ่านไปสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning) ได้นั้น ครูผู้สอนจะต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสม เพราะการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วของกระแสสังคมโลกส่งผลให้ข้อมูลและความรู้จลเร็วและเก่าเร็ว ดังนั้น บัณฑิตในศตวรรษที่ 21 จึงต้องการมากกว่าการเรียนรู้ (Knowledge) แต่เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งสู่การคิดและเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific thinking/attitude) และเป็นการเรียนรู้ที่มากกว่าคำว่า “รู้” แต่เป็นการเรียนรู้ที่ “เห็นคุณค่า” (Appreciate) เกิดการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อให้รู้จริง (Mastery) ดังนั้นครูจึงไม่อาจสอนเพียงท่องจำ หากแต่ต้องเน้นการพัฒนาระบบการเรียนรู้แทน และเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้สอน” มาเป็น “ครูคน” ที่สามารถออกแบบการเรียนรู้โดยมีมุมมองการเรียนรู้ว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ในหลายมิติในเวลาเดียวกัน เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ได้อย่างแท้จริง¹¹ อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ซึ่งเป็นหลักสูตรบูรณาการ “การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข” นั้นจะบรรลุไม่ได้เลยหากขาดการบริหาร การจัดการที่มีคุณภาพ แม้ว่าจะมีการพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาอย่างดีแล้วก็ตาม หากขาดกระบวนการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมไม่อาจบรรลุผลตามแนวคิดและเป้าหมายของหลักสูตรได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะการจัดการศึกษาที่ต้องบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งค่อนข้างจะเป็นนามธรรมให้เห็นผลในทางปฏิบัติ จึงถือเป็นประเด็นความท้าทายของส่วนพัฒนาการศึกษา สถาบันพระบรมราชชนก ในการจัดรูปแบบการศึกษาดังกล่าวขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ครู

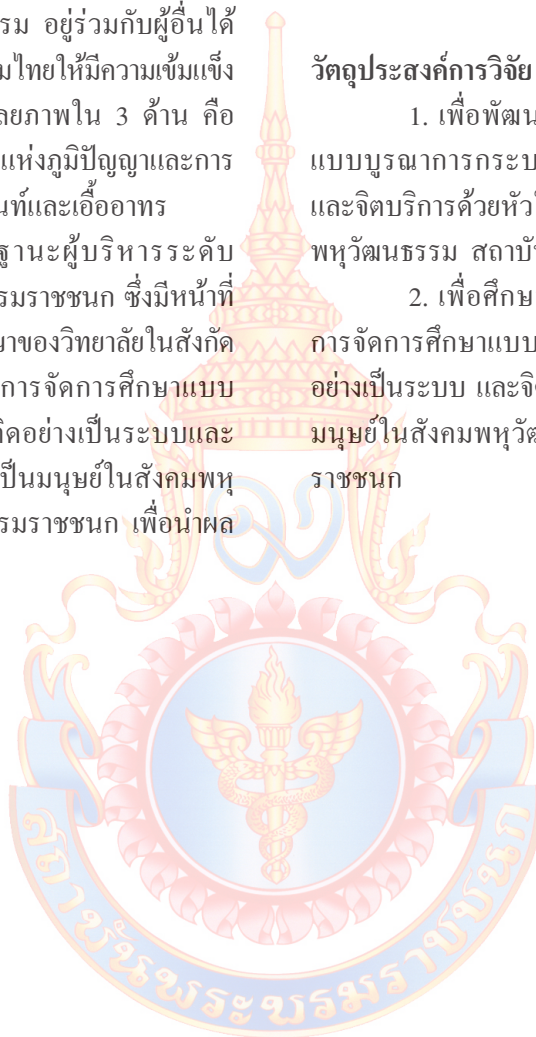
ผู้สอนใช้ในการขับเคลื่อนการผลิตพยาบาลเพื่อตอบสนองแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพของคน โดยการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่ผู้เรียนที่มีคุณธรรมนำความรู้ มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พัฒนาสังคมไทยให้มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณธรรม สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทร

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารระดับนโยบายของสถาบันพระบรมราชชนก ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแล การจัดการศึกษาของวิทยาลัยในสังกัด จึงเล็งเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก เพื่อนำผล

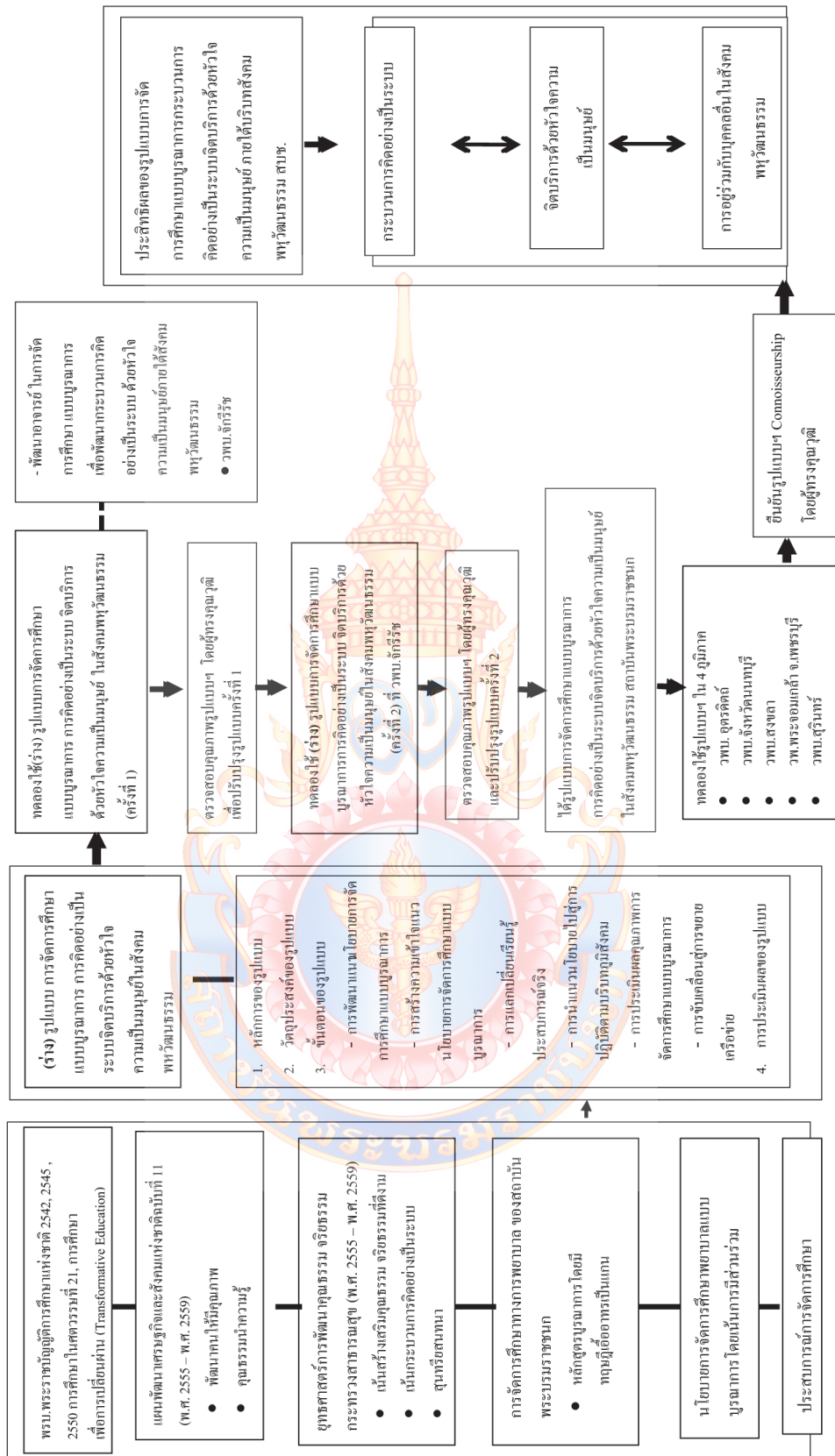
การวิจัยไปใช้เป็นองค์ความรู้และนวัตกรรมการจัดการศึกษาของสถาบันพระบรมราชชนก ที่นำไปสู่คุณลักษณะของบัณฑิตที่คิดอย่างเป็นระบบ และมีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ สามารถปฏิบัติงานในวิชาชีพ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก

ภาพประกอบที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี
พหุระยะ (Multi - Phase in Mix Method) มีการ
ดำเนินการ 4 ระยะ ตามลำดับดังนี้

**ระยะที่ 1 การสร้างต้นร่างรูปแบบการ
จัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่าง
เป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็น
มนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรม
ราชชนก** มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

**ขั้นตอนที่ 1 การสร้างต้นร่างรูปแบบ
บนพื้นฐานเชิงทฤษฎี** โดยสังเคราะห์การทบทวน
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และทำการวิจัยเอกสาร
(Documentary Analysis) ระหว่างปี พ.ศ. 2551 -
2555 ที่สอดคล้องกับบริบทของสถาบันพระบรม
ราชชนกกับการจัดการศึกษาพยาบาล

**ขั้นตอนที่ 2 การสร้างต้นร่างรูปแบบ
บนพื้นฐานเชิงประสบการณ์** โดยจัดเวทีการ
สนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา
ผู้บริหารสถาบันการศึกษา และอาจารย์ผู้สอน ใน
การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนากระบวนการคิด
อย่างเป็นระบบ เพื่อการจัดการศึกษาแบบ
บูรณาการภายใต้กระบวนการเรียนรู้ จิตบริการ
ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ระหว่างวันที่ 3-5
เมษายน พ.ศ. 2556 ณ ริเวอร์แคว รีสอร์ท จังหวัด
กาญจนบุรี เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการ
พัฒนารูปแบบ การสนทนากลุ่มแบ่งออกเป็น 4
ประเด็น ตามความสนใจ/ความเชี่ยวชาญ ดังนี้ **กลุ่ม
ที่ 1** การจัดการศึกษาแบบบูรณาการ **กลุ่มที่ 2** การ
เรียนการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบ
กลุ่มที่ 3 การเรียนรู้เพื่อให้เกิดคุณลักษณะจิตบริการ
ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และ**กลุ่มที่ 4** การจัดการ
เรียนการสอนในสังคมพหุวัฒนธรรม

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญและมี
ประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอน หรือ
ด้านการพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ หรือด้าน

การบริหารสถาบันการศึกษาพยาบาล ไม่ต่ำกว่า
5 ปี ซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ทรง
คุณวุฒิทางการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถาบัน
พระบรมราชชนก ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการ
ศึกษา จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการวิทยาลัย/ผู้แทน
จำนวน 4 คน และอาจารย์ผู้สอนในวิทยาลัย
จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
เป็นแบบสอบถาม(ถอดบทเรียน) และการสนทนา
กลุ่มเพื่อหาแนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบ
บูรณาการตามประเด็นที่กำหนด ผู้วิจัยรวบรวม
ความคิดเห็นและถอดบทเรียนร่วมกันในการ
สนทนากลุ่ม เพื่อนำมากำหนดเป็นรูปแบบ

**ขั้นตอนที่ 3 สังเคราะห์ต้นร่างรูปแบบ
บนพื้นฐานเชิงทฤษฎีและประสบการณ์จริง** โดย
การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ
จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 และ 2 ได้กรอบแนว
ทางมาใช้ในการดำเนินการพัฒนารูปแบบการ
จัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่าง
เป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์
ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก
โดยวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี จักรีรัช ได้มี
การพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาอาจารย์ในการ
จัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่าง
เป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์
ในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้รูปแบบเชิง
สมมติฐานข้างต้นมาเป็นฐานในการพัฒนาหลัก
สูตร หลักสูตรดังกล่าว ประกอบด้วย 4 หน่วยการ
เรียน ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การคิดอย่างเป็น
ระบบ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สนทนายสนทนา หน่วย
การเรียนรู้ที่ 3 จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์
และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สังคมพหุวัฒนธรรม ระยะ
เวลาการอบรม 3 วัน และตรวจสอบความเหมาะสม
ของหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา
3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 การนำรูปแบบไปทดลองใช้นำร่อง โดยนำไปทดลองใช้ ณ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี ในโครงการการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยการพัฒนาอาจารย์ ด้วยการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ในการจัดการศึกษาแบบบูรณาการภายใต้กระบวนการเรียนรู้จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และสังคมพหุวัฒนธรรม วันที่ 3-5 กรกฎาคม 2556 ทำให้ได้ต้นร่างรูปแบบเชิงทฤษฎีและจากประสบการณ์จริง หลังจากนั้นมีการนำเสนอผลการทดลองใช้ต้นร่างรูปแบบเพื่อขอข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายการศึกษาและการพยาบาล จำนวน 5 ท่าน ในโครงการการจัดความรู้การพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ภายใต้กระบวนการเรียนรู้จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ วันที่ 15-17 กรกฎาคม 2556 ณ โรงแรมรอยัลริชมอนด์ จังหวัดชัยภูมิ หลังจากปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว จึงนำไปทดลองใช้ต้นร่างรูปแบบ ครั้งที่ 2 ณ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช ในโครงการ “การพัฒนาอาจารย์ด้านการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม” ระหว่างวันที่ 3-5 ตุลาคม 2556

หลังจากนั้นจึงนำเสนอผลการทดลองใช้ต้นร่างรูปแบบทั้งสองครั้ง ในการประชุมเชิงปฏิบัติการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการและประสบการณ์จริง เพื่อพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ระหว่างวันที่ 12-14 พฤศจิกายน 2556 ณ โรงแรมเพชรพินาณ รีสอร์ท กรุงเทพฯ เพื่อขอข้อเสนอแนะและความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งฝ่ายการศึกษาและผู้บริหารสถาบัน จำนวน 7 ท่าน ได้

ดำเนินการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดทำรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการฯ คู่มือการใช้รูปแบบ และเอกสารประกอบการใช้รูปแบบ

ระยะที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 5 นำรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม จากขั้นตอนที่ 4 มาขยายผลการใช้ ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2556 ถึงเดือนมกราคม 2557 **กลุ่มตัวอย่าง** คือ อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา จากวิทยาลัยพยาบาล 5 แห่ง ครอบคลุมทั้ง 4 ภูมิภาค ได้มาจากการสุ่มแบบ Two-Stage Random Sampling โดยขั้นที่ 1 ใช้วิธี Cluster Random Sampling ภูมิภาค และขั้นที่ 2 ใช้วิธี Simple Random Sampling วิทยาลัยพยาบาลในภูมิภาคที่ได้จากขั้นที่ 1 ได้วิทยาลัยพยาบาลดังนี้ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตถ์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์

ระยะที่ 3 การตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 6 นำผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก ในขั้นตอนที่ 5 มาตรวจสอบยืนยันความถูกต้องโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการนำเสนอผลการทดลองใช้รูปแบบ ต่อคณะผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 4 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 7 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ โดยประสิทธิผลของรูปแบบ ประกอบด้วย 7.1) การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้รูปแบบ และ 7.2) การประเมินผลกระทบที่เกิดจากการใช้รูปแบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

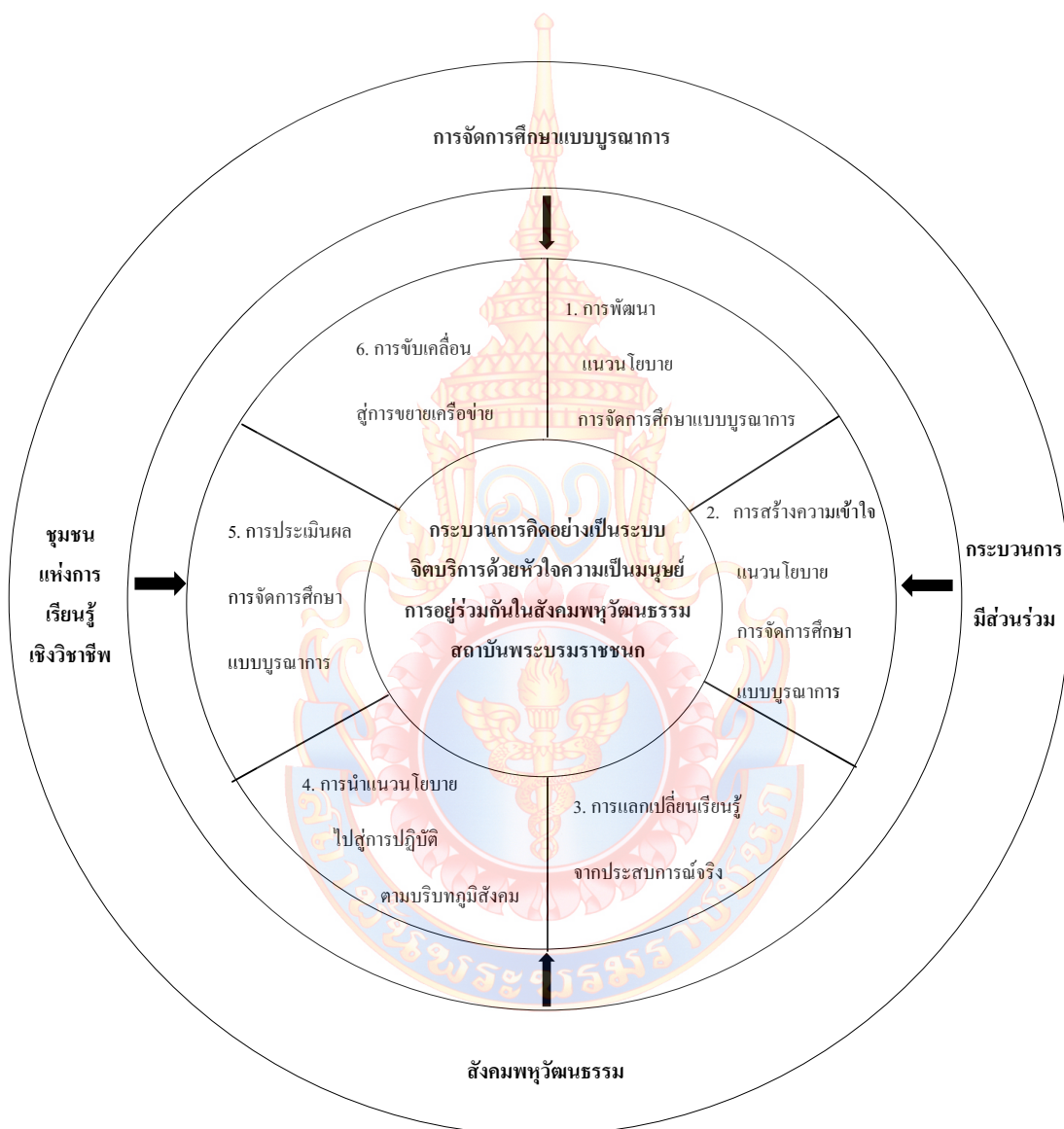
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบบันทึกการถอดบทเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในแต่ละระยะของการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก ดังกล่าว ทำให้ได้รูปแบบดังภาพประกอบที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้ รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคม

พหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก มีหลักการ 4 ประการ คือ 1) ยึดหลักการมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหารสถาบันพระบรมราชชนกและผู้บริหารในวิทยาลัย 2) ใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเป็นพลังขับเคลื่อนการจัดการศึกษา 3) เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทภูมิสังคม และ 4) มีความเชื่อมโยงกับหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของสถาบันพระบรมราชชนก รูปแบบนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาแบบบูรณาการที่เสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ จิตบริการด้วยหัวใจมนุษย์ ภายใต้บริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ของสถาบันพระบรมราชชนก และ 2) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะด้านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ขั้นตอนของรูปแบบประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การพัฒนาแนวนโยบายการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ 2) การสร้างความเข้าใจแนวนโยบายการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 4) การนำแนวนโยบายไปสู่การปฏิบัติตามบริบทภูมิสังคม 5) การประเมินผลคุณภาพการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ และ 6) การขับเคลื่อนสู่การขยายเครือข่าย ในส่วนของการประเมินผลรูปแบบประกอบด้วย การประเมินกระบวนการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก และการประเมินคุณลักษณะด้านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของนักศึกษา

ภาพประกอบที่ 2 : รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการ ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก

การศึกษาประสิทธิผล (effectiveness) ของรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วย หัวใจความเป็นมนุษย์ ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก พบว่า 1) ผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้รูปแบบ ในรูปของการพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ การพัฒนาจิตบริการด้วย หัวใจความเป็นมนุษย์ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นใน สังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ที่มุ่งให้เกิดขึ้นในอาจารย์ผู้สอนและ นักศึกษากลุ่มเป้าหมาย รวมถึง 2) ผลกระทบจาก การใช้รูปแบบ ในรูปของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิง วิชาชีพ และความสูงในการเรียนรู้

นอกจากนี้ จากการศึกษาผลการทดลอง ใช้รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วย หัวใจความเป็นมนุษย์ ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก ตามสภาพจริงในวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 แห่ง มีการนำไปใช้ใน 3 ลักษณะ คือ 1) การบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอน ภาคทฤษฎี 2) การบูรณาการกับการจัดการเรียน การสอนภาคปฏิบัติ และ 3) การบูรณาการกับ กิจกรรมนักศึกษา หรือการบูรณาการกับระบบ ครอบครัวยุคใหม่ โดยมีผลลัพธ์ดังนี้

1) กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบของ นักศึกษา

ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบ พบว่า ผู้เรียนมีการคิดอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์ ปัญหา เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงจากกิจกรรมที่ครู มอบให้ กระบวนการเรียนรู้ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขยายมุมมองในการคิด โดยไม่กลัวว่าคำตอบ จะผิดหรือถูก ทำให้สบายใจที่จะพูด ฝึกกระบวนการ คิดดีขึ้น โดยมีอาจารย์ทำหน้าที่เป็นผู้โค้ช ที่ คอยให้คำแนะนำ กระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ของ

ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ และสรุป บทเรียนของตนเอง ดังที่ผู้เรียนได้สะท้อนคิด ดังนี้

“...ประทับใจในการทำงานกลุ่ม ได้ช่วย กันคิด ถึงแม้ว่าเนื้อหาไม่ค่อยตรงกับกลุ่มอื่นสัก เท่าไร บางครั้งก็คิดว่ายังไม่ประสบความสำเร็จ ได้ ฝึกการเรียนรู้รูปภาพ เรื่องราว สามารถวิเคราะห์ ปัญหาโดยการหาสาเหตุว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร แล้ว เชื่อมโยงกับข้อมูลที่เรามี เพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหา สรุปบทเรียนที่ได้จากการแก้ปัญหา ทำให้เราคิด ได้ อย่างเป็นระบบมากขึ้น...”

“...ได้ฝึกปฏิบัติการบริหารการพยาบาล ภายใต้อะบวนการคิดอย่างเป็นระบบ การวางแผน การทำงาน การจัดลำดับก่อนหลัง การตัดสินใจ การได้ทำงานในทีมสหวิชาชีพ แบบพี่น้อง เรียนรู้ การนำทฤษฎีไปใช้ การมอบหมายงาน การทำงาน เป็นทีม ฝึกการคิดแก้ปัญหาว่าจะแก้ปัญหาเฉพาะ หน้อย่างไร ได้ดูแลแบบ Total care มีความต่อ เนื่องในการปฏิบัติงาน...”

2) จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

จากการนำรูปแบบไปบูรณาการกับการ จัดการเรียนการสอน และระบบครอบครัวเสมือน พบว่า ผู้เรียนได้รับการพัฒนาจิตบริการด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์ จนเกิดเป็นพฤติกรรมที่สะท้อน ออกมาอย่างชัดเจน โดยเวลาที่นักศึกษาลงชุมชน เยี่ยมบ้าน ได้แสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความ อ่อนน้อม การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สังเกตได้จากการนั่ง การพูดคุย กับผู้สูงวัย หน้าตาแสดงถึงความปรารถนาดี ห่วงใยและ เอื้ออาทร สร้างความไว้วางใจ สร้างสัมพันธภาพ กับชุมชนเป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ สะท้อนคิดที่ทำให้เห็นว่าพวกเขามีจิตบริการด้วย หัวใจความเป็นมนุษย์ ดังต่อไปนี้

“...จากการจัดกิจกรรมครั้งนี้ ทำให้หนูรู้สึกว่าได้นำความรู้ที่เรียนมาไปใช้ในชุมชน ที่สอนความรู้อะไรมากมายให้พวกหนู การทำทำ ญาติคัดคน เมื่อเห็นผู้สูงอายุทำตามด้วยสีหน้าสดชื่น ก็เป็นกำลังใจให้พวกหนูดำเนินกิจกรรมต่อไป ทำให้หนูรู้จักถึงคำว่า การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์มากยิ่งขึ้น...”

ในส่วนของการบูรณาการกับระบบครอบครัวเสมือนพบว่า ผู้เรียนมีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ โดยเสียสละแรงกาย ปัญญา ความคิด ไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขจากการที่ได้ร่วมคิด ดังที่ผู้เรียนได้สะท้อนคิดดังต่อไปนี้

“...การได้คิดโครงการกับคนในครอบครัวเป็นสิ่งที่ดีมาก ได้เรียนรู้กับพี่ที่บ้าน มีความสุขมาก ถึงแม้ว่าจะเหนื่อยหน่อย เพราะต้องคิดในเวลาที่ยาก แต่ได้เรียนรู้การทำงานกับผู้อื่น บางทีก็ช่วยพี่คิด บางทีก็ช่วยพี่พิมพ์ ช่วยค้น ทำแล้วสนุก หายเหนื่อยเลยล่ะ อาจารย์แม่ดีมากช่วยชี้แนะจนได้ผลงานที่เป็นที่น่าพอใจ...”

3) การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม พหุวัฒนธรรม

จากการนำรูปแบบไปบูรณาการกับระบบครอบครัวเสมือน พบว่า การที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนในครอบครัวเสมือน ที่มีสถานะและสภาพแตกต่างกัน สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้มาร่วมเรียนรู้ ร่วมคิด และรับฟังคนอื่น แบ่งปันความคิด ทำให้ได้รับความรู้และเพิ่มมุมมอง ดังที่ผู้เรียนได้สะท้อนคิด ดังต่อไปนี้

“...วันแรกที่เข้าร่วมกิจกรรม รู้สึกว่ามาทำอะไรกัน ไม่ค่อยรู้จักกับพี่ที่อยู่อีกบ้าน แต่พอได้ทำกิจกรรม พี่ใจดีมาก ไม่ดุอย่างทีคิด พอครั้งต่อมาก็เริ่มอยากร่วมกิจกรรมกับพี่ เสียหายเพื่อนที่ไม่มีโอกาส ทำให้เรารู้จักคิด และรับฟังคนอื่นมากขึ้น...”

“...รู้สึกดีมากค่ะ พี่ๆเป็นกันเองมากค่ะ ไม่เกร็งเลย คือที่ได้แชร์ความคิด ซึ่งทุกคนก็มีความคิดที่แตกต่างกัน เมื่อนำมาแชร์กัน ก็ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น หลายมุมมองมากขึ้น สิ่งที่ได้จากกระบวนการกลุ่ม คือ การฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น การพูดกับผู้อื่น ได้คล่องขึ้น ไม่เขินอาย และสามารถจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้น โดยที่เราไม่รู้ล่วงหน้ามาก่อน สามารถฝึกทักษะการริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ๆได้...”

จากการที่นำรูปแบบไปบูรณาการกับการเรียนการสอน โดยใช้โครงการกิจกรรมการดูแลผู้ป่วยเรื้อรังในชุมชนมุสลิม พบว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับชุมชนได้เป็นอย่างดี มีความรัก ความเอื้ออาทรกับชุมชน ดังที่ผู้เรียนได้สะท้อนคิด ดังต่อไปนี้

“...รู้เลยว่า ไม่ต้องพูดมาก เพียงการกระทำที่เต็มไปด้วยความบริสุทธิ์ สายตาที่เขามองตอบมาทำให้เรารู้ว่า เขาเข้าใจเรา เราแทบไม่ต้องพูด ไม่ต้องอธิบายอะไรเลย...”

“...คนในชุมชนตอบรับพวกเราดีมาก แม้บ้านที่เราไม่ได้เข้าไปเยี่ยม ก็ทักทายชวนพูดคุย ให้เราแวะไปทานขนม...”

สรุปและอภิปรายผล

การนำรูปแบบจัดการศึกษาแบบบูรณาการฯ ที่นำมาใช้ไม่ว่าจะเป็น “รูปแบบเชิงเดียว” ที่เป็นการบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนลงในการจัดการเรียนรู้ภาคทฤษฎี การจัดการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ หรือการจัดการเรียนรู้ในกิจกรรมนักศึกษา/ระบบครอบครัวเสมือน หรือ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน” โดยนำ 2 หรือ 3 รูปแบบมาใช้ประกอบกัน ซึ่งการออกแบบประยุกต์ใช้รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการฯ ให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่แท้จริงของแต่ละวิทยาลัย ช่วยให้แต่ละวิทยาลัย

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 แห่ง บรรลุเป้าวัตถุประสงค์โดยรวมในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนากลุ่มนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมให้เกิดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ บ่มเพาะจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทางวัฒนธรรมมากขึ้น ในขณะเดียวกันแต่ละวิทยาลัยก็มีลักษณะเด่นเฉพาะด้านที่แตกต่างกันไป จากผลการวิจัยที่พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก มีประสิทธิผลตามเกณฑ์ที่กำหนดนั้น เป็นผลเนื่องมาจากผู้วิจัยได้นำแนวคิดการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ กระบวนการมีส่วนร่วม สังคมพหุวัฒนธรรม และชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพมาเป็นสิ่งกำหนดหรือปัจจัยเบื้องต้นของการพัฒนารูปแบบ โดยได้นำมาจัดเป็นขั้นตอนของรูปแบบ 6 ขั้นตอน ซึ่งขั้นตอนแรกของรูปแบบ คือ การพัฒนาแนวนโยบายนั้น มีการดำเนินการในลักษณะของการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถาบันพระบรมราชชนก ซึ่งเป็นฝ่ายนโยบาย และอาจารย์ในวิทยาลัยซึ่งเป็นฝ่ายปฏิบัติ โดยให้การถอดบทเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาแนวนโยบาย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ฝ่ายปฏิบัติมีความรู้สึกเป็นเจ้าของนโยบายการจัดการศึกษาแบบบูรณาการนั้นด้วย ซึ่งแตกต่างจากการกำหนดนโยบายโดยทั่วไป ซึ่งการที่ฝ่ายปฏิบัติมีความรู้สึกเป็นเจ้าของนโยบายนี้เอง ได้เป็นปัจจัยเอื้อที่สำคัญของการเรียนรู้และทำความเข้าใจนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jutarasaga M, Siriporn L, Jutarasaga A.¹² ที่ได้ทำการวิจัยพัฒนาเส้นทางของระบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ที่พบว่า การจัดการศึกษาแบบบูรณาการนั้น จะต้อง

ใช้แนวทางการกำหนดนโยบายในลักษณะ Top-down และ Bottom-up ผสมผสานกัน และจะทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การสร้างความเข้าใจนโยบายการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับผู้เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายนโยบายและฝ่ายปฏิบัติ ยังทำให้การนำแนวนโยบายไปปฏิบัติมีความถูกต้อง และบรรลุเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ การเข้าใจแนวนโยบายเป็นส่วนสำคัญของการนำไปสู่ความหลากหลายในการปฏิบัติ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละวิทยาลัย เรียกว่า “หลายเส้นทาง เป้าหมายเดียวกัน” ในทางตรงข้ามหากฝ่ายปฏิบัติขาดความเข้าใจแนวนโยบาย จะส่งผลทำให้การปฏิบัติตามนโยบายมีข้อจำกัดในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์¹³ ด้วยเหตุนี้การนำรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก จึงมีความหลากหลาย ทั้งการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาคทฤษฎี รายวิชาภาคปฏิบัติ รวมทั้งการนำไปใช้ในกิจกรรมนักศึกษาและระบบครอบครัวเสมือน สอดคล้องกับที่ Sinrarat, P.¹⁴ ได้กล่าวว่า การปรับใช้นวัตกรรมจะเกิดขึ้นเมื่อเขาเห็นคุณประโยชน์ กับสิ่งที่เขาใช้อยู่แล้ว เหมาะสมกับบริบทและค่านิยม ไม่ซับซ้อนเข้าใจยากเกินไป สามารถนำไปใช้ได้ในช่วงเวลาอันจำกัด รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้มีความยืดหยุ่นสูงในการนำไปใช้ จึงทำให้อาจารย์ผู้สอนในแต่ละวิทยาลัย สามารถนำไปปรับใช้ได้หลากหลายตามบริบทของแต่ละวิทยาลัย

ในส่วนขั้นตอนของรูปแบบทั้ง 6 ขั้น ได้แก่ 1) การพัฒนาแนวนโยบายการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ 2) การสร้างความเข้าใจแนวนโยบายการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 4) การ

นำแนวนโยบายไปสู่การปฏิบัติตามบริบทภูมิสังคม 5) การประเมินผลการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ และ 6) การขับเคลื่อนสู่การขยายเครือข่าย ยังเป็นขั้นตอนที่มีความชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ทำให้นักศึกษามีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ในกระบวนการใช้รูปแบบยังมีอาจารย์ในวิทยาลัยที่มีความรักในวิชาชีพ และรักการทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือโค้ช (coach) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาด้านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยได้รับคำแนะนำ ความช่วยเหลือ คำชี้แนะ จากครูที่เป็น PLC (Professional Learning Community) ในการนำรูปแบบไปใช้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งรูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีการกำหนดแนวนโยบายไปสู่การปฏิบัติตามบริบทภูมิสังคม คือ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยมของแต่ละวิทยาลัยมีความแตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น จึงมีความยืดหยุ่นสูง และนำไปใช้ได้ง่าย อีกทั้ง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์จริงยังเป็นการขยายประสบการณ์และโลกทัศน์ของผู้สอนให้มีแนวทางการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติได้อย่างหลากหลาย โดยไม่ต้องยึดติดอยู่กับวิธีการใดวิธีการหนึ่งเท่านั้น ซึ่งการที่รูปแบบสามารถนำไปใช้ได้ง่ายนี้เอง จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้อาจารย์เกิดการยอมรับรูปแบบ และนำไปใช้พัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้รูปแบบมีประสิทธิภาพ คือ การใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community) มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบด้วย ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพนี้ทำให้อาจารย์ผู้สอนได้มีโอกาสรวมกลุ่มกันในการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

อย่างสม่ำเสมอ โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น การประชุม สัมมนา การสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น ซึ่งการใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพนี้ ช่วยทำให้อาจารย์ได้เรียนรู้แนวปฏิบัติการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของอาจารย์คนอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัยมากยิ่งขึ้น และสามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาได้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ในการเปลี่ยนผ่านการเรียนรู้ (Transformative Learning) ในการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก การอบรมเพื่อสร้างครูต้นแบบ (Role Model) ได้เน้นการอบรมครูผู้สอนให้มีความเป็นครืออาชีพ มีประสบการณ์จริงผ่านการลงมือปฏิบัติ ภายใต้งบประมาณของแต่ละกิจกรรมในระหว่างการอบรม ดังนั้น กระบวนการอบรมจึงถูกออกแบบเพื่อเอื้อให้ครูผู้สอนที่เข้าร่วมการอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในงานที่ตนรับผิดชอบ โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในการพัฒนา (Routine to Research) อย่างไรก็ตาม การจะสร้างระบบสืบทอดการพัฒนาแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาครูผู้สอนในวิทยาลัย ในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ให้มีปริมาณเพิ่มขึ้น และมีวงกว้างขึ้นได้นั้น จำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละวิทยาลัย รวมถึงมีการติดตามจากผู้บริหารสถาบันพระบรมราชชนก ส่วนกลาง เพื่อให้การสนับสนุนช่วยเหลือให้ครูต้นแบบที่เข้ารับการอบรมได้มีโอกาสถ่ายทอดประสบการณ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคณาจารย์ในวิทยาลัยต้นสังกัดของตน รวมถึง

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวิทยาลัยเครือข่าย ทั้ง 5 วิทยาลัย ให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนของรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการการพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก สอดรับกับการคิดในศตวรรษที่ 21 และทักษะการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถาบันพระบรมราชชนก ในฐานะผู้กำกับนโยบายการศึกษา ควรมีนโยบายสนับสนุนการใช้รูปแบบการศึกษาแบบบูรณาการ กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง
2. วิทยาลัยพยาบาลที่ร่วมเป็นเครือข่าย การพัฒนารูปแบบครั้งนี้ ควรมีการขยายผลให้ครอบคลุมในแต่ละวิทยาลัย และสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาอื่นๆ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรศึกษาและทำความเข้าใจในแนวคิดของรูปแบบให้ชัดเจนก่อนเริ่มดำเนินการใช้ เพราะจะทำให้สามารถรู้รูปแบบได้อย่างหลากหลายและมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรมองค์กร
2. ควรมีการถอดบทเรียนระหว่างการใช้รูปแบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบ และปรับกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาติดตามผลในระยะยาว เกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตด้านการคิดอย่างเป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรมของนักศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว

เอกสารอ้างอิง

1. มกราพันธุ์ จุฑะรสก ลิลลี่ ศิริพร และอนิษฐา จุฑะรสก. การปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุขไทย บริบทวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข เพื่อสร้างอัตลักษณ์จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์. ใน มกราพันธุ์ จุฑะรสก, บรรณาธิการ. การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรแห่งความสุขบนฐาน “จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ภายใต้ระบบครอบครัวเสมือน”. ขอนแก่น. คลังน่านาวิทยา; 2556.
2. มกราพันธุ์ จุฑะรสก. การคิดอย่างเป็นระบบ: การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน. บริษัทนาเพรส จำกัด: โครงการสวัสดิการวิชาการ สถาบันพระบรมราชชนก; 2556.
3. Methanavin, S. Reform of the educational institutions in the Praboromarajchanok. Praboromarajchano k. Institute Ministry of Public Health; 2008.
4. สถาบันพระบรมราชชนก. คู่มือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอัตลักษณ์บัณฑิตสถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข. นนทบุรี: ยุทธรินทร์การพิมพ์; 2554.

5. สถาบันพระบรมราชชนก. คู่มือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอัตลักษณ์บัณฑิต สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2556. นนทบุรี: ยุทธรินทร์การพิมพ์; 2556.
6. ส่งศรี กิตติรักษ์ตระกูล มกราพันธุ์ จูฑะรสก จิราพร วัฒนศรีสิน สุระพรรณ พนมฤทธิ์ วิวาวรรณ อริยนนท์ เพียรพันธ์ อัสวพิทยา และคณะ. การพัฒนารูปแบบเครือข่ายจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของวิทยาลัยสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก. มปท. ; 2554.
7. สมควร หาญพัฒนชัยกูร, มกราพันธุ์ จูฑะรสก, ลิลลี่ ศิริพร และคณะ. การพัฒนาชุมชนสุขภาวะโดยใช้ระบบครอบครัวเสมือน: หนึ่งวิทยาลัย หนึ่งชุมชน. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข. Forthcoming 2557 เมษายน.
8. วิชัย วงษ์ใหญ่. พลังการเรียนรู้ในกระบวนทัศน์ใหม่. นนทบุรี: SR PRINTING LIMITED PARTNERSHIP; 2542.
9. วิชัย วงษ์ใหญ่. กระบวนการเรียนรู้แบบ Teaching Less Learning more. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ภายใต้กระบวนการเรียนรู้จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์. 2556 เมษายน 3-5; กาญจนบุรี, รอยัลริเวอร์แคว รีสอร์ทแอนด์สปา.
10. กฤษณพงศ์ กิรติกร. วิฤติ กระบวนทัศน์ มโนทัศน์เพื่อการปฏิรูปการศึกษา. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วรณกรรม; 2552.
11. วิจารณ์ พานิช. การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล; 2556.
12. Jutasaga M, Siriporn L, Jutasaga A. The Developmental Pathway of Integrated Education System in Thai Nursing Colleges under the Praboromarajchanok Institute for Humanized Health Care. Proceeding of Prince Mahidol Award Conference; 2014 Jan 27-31; Pattaya, Thailand.
13. มกราพันธุ์ จูฑะรสก สุระพรรณ พนมฤทธิ์ ลิลลี่ ศิริพร วชิร อมรโรจน์ วรุฒิ ธรณิศ สายวัฒน์ และนำพิชญ์ ธรรมหิเวศน์. การจัดการศึกษาแบบบูรณาการของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก: การพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบสำหรับนวัตกรรมระบบครอบครัวเสมือน. วารสารสมาคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 2555; 30(3):153-161.
14. Sinrarat P. Strategy to drive innovation and change through education. “Sattasila” to school. The 13th National Symposium and Educational research; 2008 Sep 10-12; Bangkok, Thailand.